

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
εκένδρση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«Όταν η ποίηση γίνεται τραγούδι»

Συγγραφή: ΑΝΔΡΕΑΣ ΓΑΛΑΝΟΣ

Εφαρμογή: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΟΥΚΗΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Όταν η ποίηση γίνεται τραγούδι

Εφαρμογή σεναρίου

Νικόλαος Κούκης

Δημιουργία σεναρίου

Ανδρέας Γαλανός

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Β΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

3^ο Γυμνάσιο Κηφισιάς

Χρονολογία

Από 12-01-2015 έως 27-01-2015

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

Τέσσερις (4) διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

Π. Εικονικός χώρος: Ψηφιακή τάξη σχολείου (πλατφόρμα Moodle) (<http://3gym-kifis.att.sch.gr/eclass>)¹.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Αν και ο εκπαιδευτικός ήταν εξοικειωμένος με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο εργασίας των μαθητών, οι μαθητές και οι μαθήτριες², απεναντίας, ανέφεραν απλώς ότι κάποια στιγμή κατά την τελευταία τάξη του Δημοτικού σχολείου κάποια δασκάλα τους «έβαζε να εργάζονται σε ομάδες». Ακόμη, στο συγκεκριμένο τμήμα της Β΄ Γυμνασίου ελάχιστοι ήταν οι μαθητές που είχαν εξοικείωση με κάποιο πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου. Πάντως, πριν ξεκινήσει η παρούσα εφαρμογή διαπιστώθηκε από τον εκπαιδευτικό ότι οι εμπλεκόμενοι μαθητές είχαν βασικές γνώσεις των κυριότερων εκφραστικών μέσων της ποίησης, μετρικής και στιχουργίας. Τέλος, είχαν διδαχθεί ήδη δύο ποιήματα κατά την τρέχουσα σχολική χρονιά.

Πρέπει στο σημείο αυτό να αναφερθεί ότι για τις ανάγκες εφαρμογής του σεναρίου δημιουργήθηκε συγκεκριμένη ενότητα εντός της ψηφιακής τάξης του σχολείου, έλαβαν όλοι οι μαθητές προσωπικό «όνομα χρήστη» (username) και «συνθηματικό» (password) και αφιερώθηκαν δύο διδακτικές ώρες στη γνωριμία και εξοικείωσή τους με τη διαχείριση της ψηφιακής τάξης (πλατφόρμα Moodle).

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Ανδρέας Γαλανός, Όταν η ποίηση γίνεται τραγούδι, Νεοελληνική Λογοτεχνία Β΄ Γυμνασίου, 2014.

Το σενάριο αντλεί

—

¹ Η πορεία εφαρμογής και όλες οι εργασίες των μαθητών βρίσκονται αναρτημένες στον χώρο της ενότητας της ψηφιακής τάξης (πλατφόρμα Moodle) που δημιουργήθηκε για τις ανάγκες εφαρμογής του συγκεκριμένου σεναρίου. Βλ. και Screenshot_1 στον Φάκελο Τεκμηρίων.

² Στο εξής το αρσενικό γραμματικό γένος (π.χ. οι μαθητές) περιλαμβάνει και το θηλυκό για λόγους οικονομίας και αποφυγής επαναλήψεων.

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου της σχολικής χρονιάς 2014-2015 στο πλαίσιο του μαθήματος των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Β΄ Γυμνασίου.

Επειδή σαφής στόχος του συνταγμένου σεναρίου ήταν να αναδείξει τις διαφορές της έντυπης και της μελοποιημένης εκδοχής ενός ποιήματος και να οδηγήσει τους μαθητές στο να διαπιστώσουν ότι η μελοποίηση αποτελεί ερμηνεία του κειμένου, καταβλήθηκε προσπάθεια να μην υπάρξει καμιά σημαντική παρέκκλιση της εφαρμογής σε σχέση με τον σχεδιασμό.

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου, εξαιτίας του ωρολογίου προγράμματος, δεν τηρήθηκε η κατανομή σε δίωρα αλλά πραγματοποιήθηκαν τέσσερις συναντήσεις της μιας διδακτικής ώρας η καθεμιά.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η παρούσα εφαρμογή, ακολουθώντας το σκεπτικό του συνταγμένου σεναρίου, δεν επιδίωξε την εξέταση ζητημάτων ιστορίας της μελοποιημένης ποίησης, αλλά περισσότερο το να συζητηθεί, στο πλαίσιο της διδακτικής πράξης, η διαφορά του έντυπου από το μελοποιημένο κείμενο. Αντιθέτως, επιχειρήθηκε να καταδειχθεί πως κάθε απόπειρα μελοποίησης ενός ποιήματος ισοδυναμεί με ερμηνεία που προϋποθέτει μια συγκεκριμένη «ανάγνωσή» του, για να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι οι μελοποιήσεις των ποιημάτων δεν αποτελούν σε καμιά περίπτωση ισοδύναμες εκδοχές της έντυπης μορφής τους, αλλά αποτελούν καινούργια, διαφορετικά «κείμενα» προς πρόσληψη.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με την εφαρμογή του σεναρίου επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- να κατανοήσουν ότι, κατά την ακρόαση ενός μελοποιημένου ποιήματος, η νοηματοδότηση του κειμένου επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες (μελωδία, ενορχήστρωση, φωνή).

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- να συνειδητοποιήσουν ότι η έντυπη μορφή ενός ποιήματος και η μελοποιημένη του εκδοχή αποτελούν δυο διαφορετικά «κείμενα»,
- να κατανοήσουν ότι η μελοποίηση ενός ποιήματος αποτελεί μια εκδοχή ερμηνείας του.

Γραμματισμοί

Επιδιώχθηκε οι μαθητές:

- να ασκηθούν στο να εντοπίζουν τις διαφοροποιήσεις του μελοποιημένου κειμένου από το έντυπο,
- να είναι σε θέση να συγκρίνουν διαφορετικές μελοποιήσεις του ίδιου ποιήματος και να προβληματίζονται για τις διαφορετικές «αναγνώσεις» στις οποίες οδηγούν,
- να ασκηθούν στο να αποκωδικοποιούν τη μελοποίηση ενός ποιήματος, λαμβάνοντας υπόψη όσο το δυνατόν περισσότερους από τους παράγοντες δημιουργίας της (μελωδία, ρυθμός, ενορχήστρωση, ερμηνεία).

Διδακτικές πρακτικές

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου χρησιμοποιήθηκε κυρίως η μέθοδος της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας. Η επιλογή αυτή εξυπηρέτησε την ενεργητική εμπλοκή των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία μέσω των ομάδων εργασίας που

συγκροτήθηκαν, δημιούργησε ένα περιβάλλον αλληλοϋποστήριξης και γόνιμου διαλόγου, το οποίο προώθησε τη διδασκαλία και την παραγωγή γνώσης, γεγονός που αποτελούσε βασική επιδίωξη και του συνταγμένου σεναρίου. Οι μαθητές εργάστηκαν με βάση τις προτεινόμενες εργασίες που είχαν αναρτηθεί εκ των προτέρων στον χώρο της συγκεκριμένης ενότητας, εντός της ψηφιακής τάξης του σχολείου.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Σύμφωνα με το συνταγμένο σενάριο διδασκαλίας, αφετηρία της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης υπήρξε η διαπίστωση ότι κατά τη διδασκαλία του μαθήματος της Λογοτεχνίας αξιοποιούνται πολύ συχνά μελοποιήσεις ποιημάτων και ότι οι μαθητές αντιμετωπίζουν αυτές τις εκδοχές σχεδόν ως ισοδύναμες με το τυπωμένο κείμενο, σαν να επρόκειτο για ουδέτερες αναπαραγωγές του. Αυτό σημαίνει ότι οι μαθητές δεν είναι εφοδιασμένοι με κατάλληλες γνώσεις για την προσέγγιση και ακρόαση μιας μελοποίησης και δεν έχουν συνειδητοποιήσει ότι εμπεριέχει έναν βαθμό υποκειμενικής ανταπόκρισης και ερμηνείας από την πλευρά του συνθέτη και του ερμηνευτή. Επομένως, με την εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου επιδιώξαμε να θέσουμε έναν πρώτο προβληματισμό και να κάνουμε τους μαθητές να αναρωτηθούν για τα συγκεκριμένα θέματα.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Όχι μόνο κατά τη διάρκεια των τάξεων του Γυμνασίου αλλά ήδη από το Δημοτικό σχολείο οι μαθητές εκτίθενται σε μελοποιήσεις ποιημάτων που είτε περιλαμβάνονται στα σχολικά ανθολόγια της Λογοτεχνίας είτε χρησιμοποιούνται ως επιπλέον εκπαιδευτικό υλικό σε διάφορα μαθήματα.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ αποτελεί καίριο σημείο για τη συγκεκριμένη εφαρμογή. Οι μαθητές εργάστηκαν κατά κύριο λόγο στο εργαστήριο πληροφορικής με τον

ηλεκτρονικό υπολογιστή της ομάδας τους και όλο το υλικό που χρειάστηκαν για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων τους υπήρχε αναρτημένο σε συγκεκριμένη ενότητα της ψηφιακής τάξης του σχολείου, ώστε να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε αυτό και από το σπίτι τους.

Ακόμη, αξιοποιήθηκε το YouTube, που βρήκει οπτικοποιήσεων μελοποιημένων ποιημάτων, καθώς και το πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου για την ανάδειξη της κατασκευαστικής λογικής τόσο των ποιημάτων όσο και των τραγουδιών.

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Κ. Γ. Καρυωτάκης, «[Σε παλαιό συμφοιτητή](#)». Στο *Ποιήματα και πεζά*, επιμ. Γ. Π. Σαββίδης, 30. Αθήνα: Εστία (Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη), 1998.

Γιάννης Ρίτσος, «Επιτάφιος. VI». Στο *Ανθολογία Γιάννη Ρίτσου*, επιμ. Χρύσα Προκοπάκη, Αικατερίνη Μακρυνικόλα, 44-45. Αθήνα: Κέδρος, 2000.

Γιώργος Σεφέρης, «[Άρνηση](#)». Στο *Ποιήματα*, 13. Αθήνα: Ίκαρος, 1998.

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό:

Τραγούδια

«Σε παλαιό συμφοιτητή», από τον δίσκο *Καρυωτάκης. 13 τραγούδια*, μουσική Λένα Πλάτωνος, τραγούδι Σαβίνα Γιαννάτου, Lyra, 1982.

«Σε παλαιό συμφοιτητή», από τον δίσκο *Τραγούδια για τους μήνες*, μουσική Δημήτρης Παπαδημητρίου, τραγούδι Ελευθερία Αρβανιτάκη, Polygram, 1996.

«Μέρα Μαγιού», από τον δίσκο *Επιτάφιος*, μουσική Μίκης Θεοδωράκης, τραγούδι Γρηγόρης Μπιθικώτσης, Minos-EMI, 1960.

«Μέρα Μαγιού», από τον δίσκο *Επιτάφιος*, μουσική Μίκης Θεοδωράκης, τραγούδι Νάνα Μούσχουρη, Fidelity/Universal Music, 1960.

«Άρνηση», από τον δίσκο *Επιφάνια*, μουσική Μίκης Θεοδωράκης, τραγούδι Γρηγόρης Μπιθικώτσης, Minos-EMI, 1961.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η διδακτική ώρα–εργαστήριο πληροφορικής

Η εφαρμογή του σεναρίου άρχισε στις 12/01/2015 στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου. Οι μαθητές χωρίστηκαν σε έξι (6) ομάδες, από τις οποίες οι πέντε είχαν τέσσερα μέλη και μια είχε πέντε μέλη. Ο εκπαιδευτικός περιέγραψε σε αδρές γραμμές τι ακριβώς έπρεπε να κάνουν οι μαθητές στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εφαρμογής και εξήγησε με ποιον τρόπο έπρεπε να εργαστούν οι ομάδες.

Ολόκληρη η πρώτη διδακτική ώρα αφιερώθηκε στην εισαγωγική διερεύνηση της σχέσης της μουσικής με τον ποίηση. Αρχικά, ο εκπαιδευτικός έθεσε την ερώτηση *Ποια διαφορά έχει ένα ποίημα από ένα τραγούδι;*. Οι μαθητές ξαφνιάστηκαν, στη συνέχεια, όμως, συμμετείχαν στη συζήτηση, κατά την οποία φάνηκε ότι δεν είχαν ξεκαθαρίσει στο μυαλό τους το γεγονός ότι το ποίημα δεν ταυτίζεται με το τραγούδι και ότι η δημιουργία ενός τραγουδιού προϋποθέτει κάποια συγκεκριμένη προσέγγιση του ποιήματος από τον συνθέτη αλλά και τον ερμηνευτή. Στη συνέχεια, ακούστηκαν τα τραγούδια: «Ένα το χελιδόνι», «Του μικρού βοριά» και «Σπασμένο καράβι» αλλά κανένας από τους μαθητές δεν ήξερε πως πρόκειται για μελοποιημένα ποιήματα. Επίσης, οι μαθητές είχαν ακούσει ξανά μόνο το «Ένα το χελιδόνι» σε σχολικές γιορτές και όχι τα άλλα τραγούδια που ακούστηκαν.

Στην ερώτηση *αν γνωρίζουν ανάλογες περιπτώσεις ποιημάτων που μελοποιήθηκαν* μόνο μια μαθήτρια (που σημειωτέον ασχολείται με το πιάνο) ανέφερε τραγούδια από τον «Σταυρό του Νότου» σε ποίηση Νίκου Καββαδία και μελοποίηση Θάνου Μικρούτσικου. Οι υπόλοιποι μαθητές δεν κατέβαλαν καμιά προσπάθεια να αναφέρουν κάτι σχετικό. Στην ερώτηση *αν γνωρίζουν τι είναι η playlist στο YouTube και πώς δημιουργείται*, κανένας δεν ήξερε να απαντήσει. Στο τέλος της συζήτησης τέθηκε το ερώτημα: *Το έντυπο και το μελοποιημένο ποίημα αποτελούν το ίδιο κείμενο;*

και οι περισσότεροι μαθητές ισχυρίστηκαν ότι δεν υπάρχει καμιά διαφορά αφού οι στίχοι (το κείμενο) παραμένουν οι ίδιοι. Ελάχιστοι επεσήμαναν ότι η μουσική «αλλάζει» το ποίημα και το κάνει πιο ευχάριστο ή δυσάρεστο.

Προκειμένου να εξεταστεί τι αλλάζει όταν μελοποιείται ένα ποίημα, ακούστηκε με τη βοήθεια των ηχείων του εργαστηρίου πληροφορικής το μελοποιημένο ποίημα «Άρνηση» του Γ. Σεφέρη και ζητήθηκε από τους μαθητές να μεταγράψουν το ποίημα ακούγοντάς το. Αφού άκουσαν μια φορά ολόκληρο το τραγούδι, στη συνέχεια, επαναλήφθηκε η ακρόασή του με συχνές παύσεις, ώστε οι μαθητές να καταγράφουν αυτό που άκουγαν, μορφοποιώντας το κείμενο κατά την κρίση τους. Η μεταγραφή έγινε από κάθε ομάδα σε ένα έγγραφο Word, γεγονός που διευκόλυνε τις αλλαγές και τις διορθώσεις στη μορφοποίηση του κειμένου. Σκόπιμο είναι να σημειωθεί εδώ πως είχε αφαιρεθεί ο αυτόματος ορθογραφικός έλεγχος του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου. Από τις μεταγραφές του ποιήματος του Σεφέρη από τις ομάδες³ γίνεται σαφές ότι κανένας μαθητής δεν είχε ακούσει ξανά το τραγούδι, ούτε είχε διαβάσει το ποίημα, γιατί υπάρχουν αρκετά λάθη σε όλες τις προσπάθειες. Το λάθος που έκαναν όλες οι ομάδες, για παράδειγμα, είναι η λέξη «γλυκό» αντί για «γλυφό», γεγονός που καταδεικνύει ότι η λέξη αυτή ήταν άγνωστη στους μαθητές, όπως διαπιστώθηκε και από τη συζήτηση που ακολούθησε.

Στη συνέχεια, έγινε στην ολομέλεια σύγκριση των διαφορετικών καταγραφών, πρώτα μεταξύ τους και έπειτα με το τυπωμένο κείμενο του ποιήματος, που μοιράστηκε στους μαθητές σε φωτοτυπία. Έγιναν παρατηρήσεις και συζήτηση με αφορμή τις διαφοροποιήσεις που υπήρξαν στο μέγεθος των στίχων ή/και στον αριθμό των στροφών. Συζητήθηκε, επίσης, το θέμα που υπάρχει με τη στίξη του ποιήματος (η άνω τελεία πριν από τη λέξη «λάθος») και η παρανόηση που δημιουργείται στη μελοποίηση. Τέλος, ένα ακόμη ζήτημα που συζητήθηκε ήταν το γεγονός ότι ο

³ Βλ. [metagrafi_arnshs_apo_omades.doc](#), στον Φάκελο Τεκμηρίων.

ακροατής ενός τραγουδιού δεν έρχεται σε επαφή με τον τίτλο του ποιήματος και επομένως, ο αναγνώστης βρίσκεται σε πιο προνομιακή θέση.

2^η διδακτική ώρα–εργαστήριο πληροφορικής

Η εφαρμογή του σεναρίου συνεχίστηκε στις 19/01/2015 στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου. Αρχικά, έγινε συζήτηση αναφορικά με τη δομή των τραγουδιών (εισαγωγή, κουπλέ, ρεφρέν, μουσικές γέφυρες) και επισημάνθηκε ότι ένα ποίημα υφίσταται αλλαγές για να ταιριάζει σε αυτήν τη δομή. Έτσι, κάποιοι στίχοι του ποιήματος ενδέχεται να επαναλαμβάνονται κατά τη μελοποίηση ως ρεφρέν. Επίσης, έγινε λόγος για το γεγονός ότι ο συνθέτης λαμβάνει σε κάθε μελοποίηση μια σειρά από αποφάσεις ως προς το είδος μουσικής που θα συνθέσει για να επενδύσει το ποίημα (ροκ, λαϊκό, ποπ, κλπ), ως προς τα μουσικά όργανα που θα χρησιμοποιηθούν στην ενορχήστρωση, ως προς τον ρυθμό (γρήγορος, αργός) και ως προς τη φωνή (θα γίνει η ερμηνεία του σόλο, ντουέτο, από χορωδία, από άντρα ή από γυναίκα;).

Προκειμένου να κατανοήσουν οι μαθητές όλες αυτές τις επιλογές, η υπόλοιπη διδακτική ώρα αφιερώθηκε σε μια σειρά από δραστηριότητες συγκριτικής ακρόασης μελοποιημένων ποιημάτων. Η πρώτη σύγκριση αφορούσε σε δυο μελοποιήσεις του ίδιου ποιήματος από διαφορετικούς συνθέτες. Αξιοποιήθηκαν οι μελοποιήσεις του ποιήματος του Καρυωτάκη «Σε παλαιό συμφοιτητή» από τη Λένα Πλάτωνος και από τον Δημήτρη Παπαδημητρίου. Ζητήθηκε πρώτα από τους μαθητές να διαβάσουν το ποίημα σιωπηλά και στη συνέχεια, ακούστηκαν οι δυο μελοποιημένες εκδοχές. Ακολούθησε συζήτηση για τις διαφορές στο είδος της μουσικής, στην ενορχήστρωση και στον ρυθμό της κάθε μελοποίησης. Ζητήθηκε από τους μαθητές να περιγράψουν τα συναισθήματα που τους δημιουργεί κάθε μια από τις δυο μελοποιημένες εκδοχές, να εντοπίσουν σε ποιους στίχους ή σε ποιες λέξεις δίνει έμφαση κάθε μελοποίηση, να δηλώσουν ποια από τις δύο μελοποιήσεις θα προτιμούσαν, δικαιολογώντας το γιατί και τέλος, να αξιολογήσουν ποια από τις δύο αποδίδει, κατά τη γνώμη τους, καλύτερα την αίσθηση του ποιήματος, αίσθηση που τους δημιουργήθηκε κατά την ανάγνωσή του.

Στην προσπάθεια να διαπιστώσουν οι μαθητές ότι δεν είναι μόνο η μελωδία που επηρεάζει την πρόσληψη του μελοποιημένου ποιήματος, αξιοποιήθηκαν δύο διαφορετικές εκτελέσεις της ίδιας μελοποίησης. Για τον σκοπό αυτό επελέγη η μελοποίηση του «Επιταφίου» του Ρίτσου από τον Μίκη Θεοδωράκη, για την οποία υπάρχουν αρκετές διαφορετικές εκδοχές, τόσο ως προς την ερμηνεία όσο και ως προς την ενορχήστρωση. Πιο συγκεκριμένα, αξιοποιήθηκε η ερμηνεία του τραγουδιού από τη Νάνα Μούσχουρη (σε ενορχήστρωση Χατζιδάκι) και η ερμηνεία από τον Γρηγόρη Μπιθικώτση (σε ενορχήστρωση Θεοδωράκη). Αφού άκουσαν οι μαθητές τις δυο μελοποιήσεις, πραγματοποιήθηκε συζήτηση αναφορικά με το πόσο επηρεάζει το φύλο του τραγουδιστή την αίσθηση που αποκομίζουμε από το ποίημα, αναφορικά με το πόσο φορτισμένη είναι η ερμηνεία του κάθε τραγουδιστή, καθώς και αναφορικά με το πόσο επηρεάζουν τα διαφορετικά όργανα που χρησιμοποιούνται σε κάθε περίπτωση την ακρόασή μας. Στη συνέχεια, αξιοποιήθηκε η οδηγία που ο Ρίτσος προτάσσει στην έκδοση του Επιταφίου: «(Θεσσαλονίκη. Μάης του 1936. Μια μάνα, καταμεσής του δρόμου, μοιρολογάει το σκοτωμένο παιδί της. Γύρω της και πάνω της, βουίζουν και σπάζουν τα κύματα των διαδηλωτών-των απεργών καπνεργατών. Εκείνη συνεχίζει το θρήνο της)» και ζητήθηκε από τους μαθητές να αναφέρουν πόσο επηρέασε αυτό το εισαγωγικό σημείωμα τους στίχους που είχαν ήδη ακούσει. Ζητήθηκε από τις ομάδες μετά την ακρόαση των τραγουδιών να καταγράψουν σε ένα φύλλο ποια ερμηνεία τους άρεσε περισσότερο και γιατί⁴.

3^η διδακτική ώρα–εργαστήριο πληροφορικής

Η τρίτη συνάντηση με το συγκεκριμένο τμήμα στο πλαίσιο εφαρμογής του σεναρίου έγινε στις 20/01/2015 στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου. Ζητήθηκε από τις ομάδες να επιλέξουν ένα από τα ποιήματα που είχαν ήδη διδαχθεί ή ένα ποίημα που θα εντόπιζαν στο σχολικό εγχειρίδιο και να συζητήσουν σχετικά με τη δυνατότητα μελοποίησής του. Δεν δόθηκε προς μελοποίηση ένα μόνο ποίημα αλλά η δυνατότητα

⁴ Βλ. αρχείο [sygkrisi_ermineiw_n_tragoudiwn.pdf](#), στον Φάκελο Τεκμηρίων.

κάθε ομάδα να επιλέξει το δικό της, γιατί έτσι δεν θα υπήρχε περιορισμός ως προς το θέμα, το οποίο κάποιες ομάδες μπορεί να μην έβρισκαν της αρεσκείας τους. Προκειμένου να επιτευχθεί η ενεργητικότερη συμμετοχή και κινητοποίησή τους, δημιουργήθηκε ένα φανταστικό σενάριο, σύμφωνα με το οποίο μια δισκογραφική εταιρία διοργάνωνε έναν διαγωνισμό προκειμένου να αναθέσει τη μελοποίηση ποιημάτων σε νέους δημιουργούς. Ζητήθηκε από τους μαθητές να δημιουργήσουν ένα αρχείο σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, στο οποίο θα ακολουθούσαν τις οδηγίες του Φύλλου εργασίας που είχε αναρτηθεί εντός της ψηφιακής τάξης. Ωστόσο, τεχνικοί λόγοι (πρόβλημα συγχρονισμού του εξυπηρετητή [server] του εργαστηρίου πληροφορικής) κατέστησαν αδύνατη την υλοποίηση αυτής της εργασίας σε πρόγραμμα επεξεργασίας κειμένου, με αποτέλεσμα οι μαθητές να καταγράψουν τις απόψεις τους σε ένα Φύλλο ανά ομάδα⁵.

Σύμφωνα με την αναρτημένη στην ψηφιακή τάξη εργασία, ζητήθηκε από τους μαθητές να επεξεργαστούν και να καταγράψουν τις παρατηρήσεις τους για το ποίημα που επέλεξαν να μετατρέψουν σε τραγούδι αναφορικά με τα ακόλουθα:

1) Όσον αφορά στη στιχουργία του ποιήματος:

- είναι χωρισμένο σε στροφές ή όχι;
- Υπάρχει ομοιοκαταληξία ή όχι;
- Έχει μέτρο το ποίημα ή είναι γραμμένο σε ελεύθερο στίχο;

2) Όσον αφορά στα εκφραστικά μέσα του ποιήματος:

- υπάρχουν στροφές ή στίχοι που επαναλαμβάνονται;
- Υπάρχουν λέξεις που επαναλαμβάνονται;
- Σε ποιες λέξεις ή φράσεις του ποιήματος δίνεται έμφαση;
- Ποιες ηχητικές εικόνες μπορούν να εντοπιστούν στο ποίημα;

3) Όσον αφορά στο περιεχόμενο του ποιήματος:

- είναι αφηγηματικό ή περιγραφικό το ποίημα;

⁵ Βλ. ό.π. το αρχείο melopoiisi_epi_xartou.pdf.

- Ποιος μιλάει στο ποίημα; Υπάρχει διάλογος;
- Ποια συναισθήματα κυριαρχούν στο ποίημα;
- Σε ποιους στίχους εντοπίζουμε τα νοηματικά κέντρα του ποιήματος;

4)Όσον αφορά στη δομή του τραγουδιού:

- θα υπάρχει ρεφρέν; Αν ναι, ποιους στίχους θα διάλεγαν ως ρεφρέν και γιατί;
- Θα αξιοποιηθούν όλες οι στροφές του ποιήματος; Αν όχι, ποιες θα παραλειφθούν και γιατί;
- Σε ποια σημεία θα βάλουν μουσικές γέφυρες;
- Θα υπάρχει μουσική εισαγωγή;

5)Ως προς την ερμηνεία:

- θα τραγουδηθεί από έναν τραγουδιστή, από δύο ή από χορωδία;
- Όλοι οι στίχοι θα τραγουδηθούν από το ίδιο άτομο ή όχι; Γιατί;
- Θα το τραγουδά γυναίκα ή άντρας και γιατί;

6)Ως προς τη μελωδία-ενορχήστρωση:

- θα διάλεγαν ροκ, λαϊκή κλπ. μουσική και γιατί; Ποιες λέξεις ή φράσεις του ποιήματος στηρίζουν αυτή την επιλογή τους;
- Τι είδους όργανα αισθάνονται ότι θα ταίριαζαν;
- Ο ρυθμός του τραγουδιού θα είναι αργός ή γρήγορος;
- Ποιες λέξεις του ποιήματος θα επιλέξουν να τονίσουν περισσότερο στη μελοποίηση; Γιατί;

4^η διδακτική ώρα–αίθουσα διδασκαλίας

Η τελευταία συνάντηση με τους μαθητές στο πλαίσιο της παρούσας εφαρμογής πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα διδασκαλίας στις 27/01/2015. Στην αρχή της διδακτικής ώρας, έλαβε χώρα συζήτηση με αφορμή τις απαντήσεις που έδωσαν οι ομάδες στις ερωτήσεις που συνδέονταν με την προσπάθεια μελοποίησης. Τα μέλη των ομάδων υποστήριζαν τις επιλογές τους και οι υπόλοιπες ομάδες εξέφρασαν τη

συμφωνία ή διαφωνία τους. Στόχος αυτής της συζήτησης ήταν να αναδειχθεί το υποκειμενικό στοιχείο που εμπλέκεται στην ανάγνωση και μελοποίηση ενός ποιήματος.

Προς το τέλος της διδακτικής ώρας, όποιες ομάδες ήθελαν, παρουσίασαν τον ρυθμό και τη μουσική επένδυση του ποιήματος που επέλεξαν και κάποιες μάλιστα επιχείρησαν να το τραγουδήσουν, χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία, γιατί οι υπόλοιπες ομάδες το θεώρησαν αστείο, οπότε δεν το αντιμετώπισαν με την απαιτούμενη ωριμότητα και σοβαρότητα.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα φύλλα εργασίας του συνταγμένου σεναρίου αναρτήθηκαν και εντός της ψηφιακής τάξης, όπως περιγράφονται και πιο πάνω, στην ενότητα Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Θα ακούσουμε τη μελοποίηση ενός ποιήματος του Γιώργου Σεφέρη από τον Μίκη Θεοδωράκη. Καθώς ακούμε το τραγούδι, προσπαθούμε να καταγράψουμε σε μια σελίδα τους στίχους του ποιήματος.

Για να το κάνουμε αυτό θα πρέπει να προβληματιστούμε σχετικά με τα παρακάτω:

- ✓ πού τελειώνει ο κάθε στίχος;
- ✓ από πόσους στίχους αποτελείται κάθε στροφή;
- ✓ από πόσες στροφές αποτελείται συνολικά το ποίημα;
- ✓ πού θα υπάρχει στίξη και τι είδους;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

Μια δισκογραφική εταιρία διοργανώνει διαγωνισμό προκειμένου να αναθέσει τη μελοποίηση ενός ποιήματος σε νέους δημιουργούς. Προκειμένου να σας επιλέξουν οι υπεύθυνοι της εταιρίας, θα πρέπει να καταθέσετε μια πρόταση μελοποίησης του ποιήματος, αναφέροντας και αιτιολογώντας τις επιλογές που σκοπεύετε να κάνετε, αν σας ανατεθεί η μελοποίηση.

Προκειμένου οι επιλογές σας να ταιριάζουν με το ποίημα, μελετήστε ξανά το ποίημα και συζητήστε στο πλαίσιο της ομάδας σας τα παρακάτω θέματα:

- ☞ Όσον αφορά στη στιχουργία του ποιήματος:
  - ✓ είναι χωρισμένο σε στροφές ή όχι;
  - ✓ Υπάρχει ομοιοκαταληξία ή όχι;
  - ✓ Έχει μέτρο το ποίημα ή είναι γραμμένο σε ελεύθερο στίχο;
  - ✓ Έχει κάποιες οπτικές ιδιαιτερότητες (π.χ. τα καλλιγράμματα);
- ☞ Επιχειρήστε επανειλημμένες φωναχτές αναγνώσεις του ποιήματος. Το ποίημα σας επιβάλλει κάποιον συγκεκριμένο ρυθμό;
- ☞ Όσον αφορά στα εκφραστικά μέσα του ποιήματος:
  - ✓ υπάρχουν στροφές ή στίχοι που επαναλαμβάνονται;
  - ✓ Υπάρχουν λέξεις που επαναλαμβάνονται; Να τις επισημάνετε με ένα χρώμα γραμματοσειράς στο κείμενό σας.
  - ✓ Σε ποιες λέξεις ή φράσεις του ποιήματος δίνεται έμφαση; Να τις επισημάνετε με άλλο χρώμα γραμματοσειράς.

✓ Ποιες ηχητικές εικόνες μπορούμε να εντοπίσουμε στο ποίημα;

☞ Όσον αφορά στο περιεχόμενο του ποιήματος:

- ✓ Είναι αφηγηματικό ή περιγραφικό το ποίημα;
- ✓ Ποιος μιλάει στο ποίημα; Υπάρχει διάλογος;
- ✓ Ποια συναισθήματα κυριαρχούν στο ποίημα;
- ✓ Σε ποιους στίχους εντοπίζουμε τα νοηματικά κέντρα του ποιήματος; Υπογραμμίστε τους.

Αφού συζητήσετε τις διαπιστώσεις σας για όλα τα παραπάνω ζητήματα, προχωρήστε στη συζήτηση των επιλογών που κάνετε για να μετατρέψετε το ποίημα σε τραγούδι, απαντώντας στα παρακάτω ερωτήματα:

☞ Όσον αφορά στη δομή του τραγουδιού:

- ✓ θα υπάρχει ρεφρέν; Αν ναι, ποιον/ποιους στίχους θα διαλέξετε ως ρεφρέν και γιατί;
- ✓ Θα αξιοποιηθούν όλες οι στροφές του ποιήματος; Πόση διάρκεια θα έχει περίπου το τραγούδι;
- ✓ Σε ποια σημεία θα βάλετε μουσικές γέφυρες;
- ✓ Θα υπάρχει μουσική εισαγωγή;
- ✓ Θα κρατήσετε τον τίτλο του ποιήματος ή θα τον αλλάξετε;

☞ Ως προς την ερμηνεία:

- ✓ θα τραγουδηθεί από έναν τραγουδιστή, από δύο ή από χορωδία;

✓ Όλοι οι στίχοι θα τραγουδηθούν από το ίδιο άτομο ή όχι; Γιατί;

✓ Θα το τραγουδά γυναίκα ή άντρας και γιατί;

☞ Ως προς τη μελωδία-ενορχήστρωση:

✓ θα συνθέσετε ροκ, λαϊκή κλπ. μουσική και γιατί; Ποιες λέξεις ή φράσεις του ποιήματος θεωρείτε ότι στηρίζουν αυτή την επιλογή σας;

✓ Τι είδους όργανα αισθάνεστε ότι θα ταίριαζαν;

✓ Ο ρυθμός του τραγουδιού θα είναι αργός ή γρήγορος;

Ποιες λέξεις του ποιήματος θα τονίσετε περισσότερο στη μελοποίηση; Γιατί;

Z. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου, οι ίδιοι οι μαθητές πρότειναν να επιλέξουν μια μουσική σύνθεση, πάνω στην οποία θα μπορούσε να στηριχθεί η οπτικοποίηση ενός ποιήματος και η μετέπειτα ανάρτησή του στο YouTube. Με αφορμή αυτήν την πρόταση, ενδιαφέρουσα θα ήταν η εφαρμογή του σεναρίου με απώτερο στόχο όχι την επί χάρτου μελοποίηση ποιημάτων αλλά τη δημιουργία ψηφιακών αφηγήσεων από τους ίδιους τους μαθητές με τη συνδρομή για παράδειγμα ενός προγράμματος όπως το Windows Movie Maker.

H. ΚΡΙΤΙΚΗ

Κατά την εφαρμογή του σεναρίου δεν παρουσιάστηκαν ιδιαίτερες δυσκολίες, γιατί εξ αρχής διασφαλίστηκε η δυνατότητα συνάντησης με τους μαθητές στο εργαστήριο πληροφορικής του σχολείου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

—